

Menettelyohjeet esteettömän opiskelun edistämiseksi LUT:ssa

Vararehtori hyväksynyt 30.9.2014, päivitetty 20.10.2015

Tausta, tarkoitus ja soveltamisala

Suomen perustuslain (6.2 §) ja yhdenvertaisuuslain (21/2004) mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuden vaatimus ulottuu myös koulutuksen saamiseen. Lait mahdollistavat kuitenkin positiivisen erityiskohtelun. Tämä tarkoittaa sitä, että joitain ihmisryhmiä voidaan tukea erityistoimin, mikäli he ovat muutoin vaarassa jäädä eriarvoiseen asemaan.

Yliopiston opetustoiminnassa yhdenvertaisuuden vaatimus konkretisoituu usein opiskelun esteettömyyteen. Esteettömyys on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteuttamista siten, että jokaisella opiskelijalla on tasavertaiset mahdollisuudet opiskella ja saada tarvitsemansa palvelut. Monissa asioissa tasavertaisuus tarkoittaa samanlaisuutta, mutta erityisesti oppimisvaikeuksia, vammoja tai sairauksia omaavien opiskelijoiden kohdalla tasavertaisuus on pikemminkin sitä, että heidän opiskelua vaikeuttava tilansa huomioidaan oppimis- ja arviointitilanteiden järjestämisessä. Tasavertaisuus ei tarkoita osaamistavoitteista joustamista, sillä muuten kaikki opiskelijat eivät saavuta koulutuksen edellyttämää osaamistasoa.

Menettelyohjeen tarkoituksena on auttaa opiskelijoita, opettajia ja muuta henkilökuntaa yhdessä löytämään ratkaisuja yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskelun esteiden poistamiseksi. Monet toimintatavat, joilla poistetaan erityisryhmien opiskelun esteitä edistävät samalla kaikkien opiskelijoiden oppimista. Ohjetta sovelletaan kaikkeen LUT:n järjestämään koulutukseen ja opetukseen. Valintakokeiden suhteen sovelletaan opiskelijavalintayhteistyössä sovittuja käytäntöjä.

Oppimisvaikeus

Oppimisvaikeuksista puhutaan silloin, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet ovat suuria henkilön lahjakkuuteen ja koulutustasoon nähden eikä niiden taustalla ole muita sairauksia. Vaikeudet eivät myöskään selity koulutuksen puutteella tai riittämättömillä esitiedoilla. Oppimisvaikeudet voivat vaikeuttaa esim. asioiden omaksumista, harjoitustöiden kirjoittamista, tenttimistä, ryhmätyöskentelyä, tai opettajan antamien ohjeiden noudattamista.

Oppimisvaikeuksia ovat esimerkiksi lukivaikeus (lukihäiriö), matematiikan oppimisvaikeus ja erilaiset hahmottamisvaikeudet. Myös tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriö (ADHD) ja Aspergerin oireyhtymä voivat hankaloittaa opiskelua. Oppimisvaikeus voi olla kapea-alainen, jolloin se koskettaa vain yhtä oppimisen aluetta. Usein samalla henkilöllä voi esiintyä monenlaisia oppimisen erityisvaikeuksia samanaikaisesti.

Vamma tai sairaus

Eriasteiset vammat ja sairaudet voivat myös tuottaa joko pysyviä tai tilapäisiä esteitä opiskeluun. Pysyviin vammoihin, kuten liikunta-, näkö- tai kuulovamma, liittyviä opiskelun esteitä pystytään pitkälti madaltamaan tiloihin ja muuhun infrastruktuuriin liittyvillä ratkaisuilla ja apuvälineillä. Opiskelija voi kuitenkin hyötyä myös esimerkiksi luentomateriaalin saamisesta etukäteen tietyssä muodossa. LUT:n fyysisen ympäristön esteettömyyttä ja sen kehittämistarpeita on arvioitu LUT:n esteettömyyselvityksessä.

Sairaudesta johtuva opintojen etenemisen hidastuminen otetaan huomioon sekä opintotukeen että opintojen lisäaikaan liittyvissä päätösmenettelyissä. Pitkäaikaissairas opiskelija voi myös jäädä sairauslomalle ja saada opintotuen sijaan sairauspäivärahaa. Sairauslomalla opiskelijalla on oikeus vähäiseen opiskeluun ilman sairauspäivärahan menettämistä. Vähäiseksi opiskeluksi katsotaan enintään 40 prosenttia ohjeellisesta lukukauden tai lukuvuoden tavoitteesta.

Mahdolliset erityisjärjestelyt

Opiskelun esteitä voidaan tarvittaessa madaltaa tilanteesta ja tarpeesta riippuen mm. seuraavin käytännön järjestelyin:

- Opiskelija voi suorittaa tenttinsä erillisessä tilassa
- Opiskelija voi saada lisäaikaa tentin suorittamiseen
- Opiskelija voi kirjoittaa tentin tietokoneella
- Opiskelijalle järjestetään vaihtoehtoinen tai täydentävä tentin suoritustapa, esimerkiksi suullinen koe
- Opiskelijalle järjestetään vaihtoehtoinen opintojakson suoritustapa
- Opiskelijan lukivaikeus otetaan huomioon kypsyysnäytteen kielentarkastuksessa
- Opiskelijan oppimisvaikeus otetaan huomioon opintosuorituksen arvostelussa esimerkiksi seuraavasti (Huom! Tämä ei tarkoita joustamista osaamistavoitteista):
  - Suoritusten arvioinnissa kiinnitetään pääsääntöisesti huomiota tiedon laadun eikä kielen ulkoasun arviointiin
  - Kielten kursseilla annetaan arvosana myös sisällöstä, mikäli se on mahdollista

Prosessit/ohjeet erityisjärjestelyn saamiseksi

Erityisjärjestelyihin ryhdytään aina opiskelijan aloitteesta. Vedotessaan oppimisvaikeuteen, vammaan tai sairauteen erityisjärjestelyjen saamiseksi opiskelijan pitää todentaa tilanteensa esimerkiksi esittämällä asiaan liittyvä ammattilaisen lausunto.

Jos opiskelijalla ei vielä ole oppimisvaikeudestaan varmuutta tai asiaa koskevaa todistusaineistoa, voi opiskelija olla yhteydessä LUT:n opintopsykologiin ja opintopsykologin poissa ollessa YTHS:ään. Opintopsykologilta / YTHS:stä opiskelija saa lisäapua sekä mahdollisen lähetteen eteenpäin esim. testausta varten.

Kuulustelujärjestyksen mukaisten tenttien suorittamisesta erityisjärjestelyin tulee olla yhteydessä opintotoimistoon vähintään viikkoa ennen kyseistä tenttiä. Opintotoimistossa erityisjärjestelystä vastaa tenttisihteeri.

Kuulustelujärjestyksen ulkopuolisten tenttien suorittamisesta, muista erityisjärjestelyistä opintojaksoilla sekä oppimisvaikeuden huomioimisesta opintasuorituksen arvostelussa opiskelija sopii suoraan opintojakson vastuupettajan kanssa.

Mikäli opiskelija haluaa, että hänen kypsyysnäytteeseensä sovelletaan lukivaikeuksisten erityismenettelyjä, hänen tulee olla yhteydessä kypsyysnäytteen kielentarkastajaan.

Yleistä neuvontaa ja apua saadakseen opiskelija voi olla yhteydessä oman koulutusohjelmansa esteettömyysyhteyshenkilöön, joka on ohjelman opintojen ohjaaja. Hänen kanssaan opiskelija voi pohdita, minkälaiset järjestelyt opiskelua parhaiten helpottavat. Esteettömyysyhteyshenkilö voi opiskelijan luvalla olla yhteydessä opettajiin tai muuhun henkilökuntaan. Tällöin riittää, että opiskelija on todentanut erityisjärjestelyjen tarpeen esteettömyysyhteyshenkilölle.

Viestintä, koulutus ja tuki

Esteettömyydestä opiskelussa ja opetuksessa viestitään opiskelijoille Uni-portaalin ja opettajille LUT:n intranetin kautta. Molemmille ryhmille kuvataan LUT:n toimintaperiaatteet ja käytännöt sekä tarjotaan asiaan liittyvää tukimateriaalia. Opiskelijoille kerrotaan oppimisvaikeuksista ja heitä opastetaan mm. opiskelutekniikoiden ja muiden opiskelua edistävien apuvälineiden käytössä.

Esteettömyyttä ja oppimisvaikeuksia käsitellään LUT:n opettajille tarjottavassa yliopistopedagogisen koulutuksen kokonaisuudessa. Tämä lisäksi opettajille ja muulle henkilökunnalle järjestetään tarvittaessa myös muuta asiaan liittyvää koulutusta. Esteettömyystukihenkilöt ovat koulutusohjelman opintojen ohjaajia, joiden tehtävänä on toimia yhteyshenkilöinä opiskelijan ja henkilökunnan välillä. Esteettömyystukihenkilöt eivät ole oppimisvaikeusasioiden asiantuntijoita, mutta heidät koulutetaan tehtävänsä ja heille järjestetään tarpeen mukaan myös muuta tukea ja konsultaatioapua.